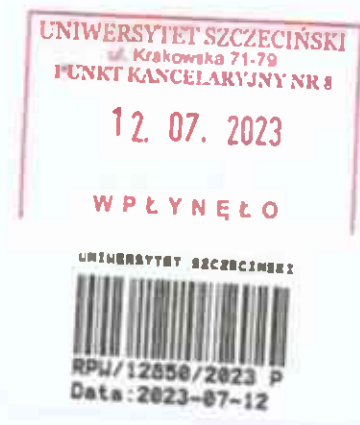

Prof. dr hab. Henryk Mizerek
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Nauk Społecznych

Olsztyn, dnia 2 lipca 2023 r.

Recenzja

dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej **Pana Dra Jacka Moroz**
w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
społecznych w dyscyplinie pedagogika

Podstawa formalna

Recenzja została sporządzona na podstawie decyzji Rady Doskonałości Naukowej oraz Uchwały nr 18/2023/ Rady Naukowej Dyscypliny Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 20 kwietnia 2023 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika dr Jackowi Morozowi

Podstawą prawną oceny osiągnięć naukowych Kandydata ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego jest art. 221 ust. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 poz. 478), a w zakresie kryteriów branych pod uwagę przy tej ocenie – art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy.

Sylwetka naukowa i zawodowa Kandydata

Dr Jacek Moroz (ur. 17czerwca 1977 w Trzciance) jest adiunktem w Katedrze Pedagogiki Ogólnej, Dydaktyki i Studiów Kulturowych Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego. Kariera naukowa Habilitanta od początku jest związana ze środowiskiem akademickim Szczecina. Studia licencjackie ukończył w Wyższej Szkole Humanistycznej w Szczecinie na kierunku pedagogika (specjalność edukacja społeczno-polityczna). Studia magisterskie odbył równoległe na dwóch kierunkach: politologia (o specjalności politologia z

filozofią - 2000-2005) oraz pedagogiką (2002-2004) na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego.

W 2011 roku J. Moroz uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie filozofia na podstawie rozprawy pt. *Dyskusja z relatywizmem prawdy w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*. Promotorem w przewodzie była dr hab. Renata Ziemińska. Po obronie doktoratu Kandydat podjął pracę na stanowisku adiunkta w Katedrze Dydaktyki Ogólnej Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego. Ważne znaczenie w Jego karierze zawodowej miał kontakt z praktyką edukacyjną. Doświadczenia w pracy dydaktycznej zgromadził pracując na stanowisku nauczyciela w gimnazjum oraz liceum (2007-2011).

Ocena monografii jako głównego osiągnięcia naukowo-badawczego

Przedstawiona do oceny monografia Pana Dr Jacka Moroza nosi tytuł – *Teoria uczenia się w perspektywie konstruktywistycznej* (Szczecin 2019: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego s. 188). Intencją Autora było wskazanie na możliwości jakie stwarza włączenie nurtu konstruktywizmu radykalnego Ernsta von Glasersfelda, w debatę nad kształtem współczesnej dydaktyki konstruktywistycznej.

Układ i struktura treści opracowania odpowiada przyjętemu celom. Monografię tworzy osiem rozdziałów. Pierwsze pięć zostało poświęcone dogłębnym analizom założeń konstruktywizmu radykalnego w różnych kontekstach – w tym szczególnie filozoficznym (rozdział I); epistemologicznym (rozdział II); psychologii kognitywnej (rozdział III); badań nad procesami komunikacji (rozdział IV i V). Ostatnie trzy rozdziały zostały zawierają analizy odnoszące się do pytania o „możliwości zaimplementowania” perspektywy konstruktywistycznej w takich sferach kształcenia jak myślenie krytyczne, myślenie kontrfaktyczne oraz „*problem-based learning*”.

Pierwsza część rozprawy (pierwsze pięć rozdziałów) stanowi przykład bardzo dojrzałego wywodu. Autor bardzo świadomie dobiera wątki analityczne, nie poprzestaje na streszczaniu tez przytaczanych koncepcji. Przeciwnie stara się poddawać je wnikliwej, interdyscyplinarnej analizie. Kompetentnie sięga po teksty tworzone w obrębie różnych nurtów współczesnych nauk społecznych i humanistycznych. Narrację Habilitanta cechuje logika wywodu; dobór treści oraz sposób ich analizy jest świadectwem tego, iż Autor nie traci z pola

widzenia zadania, jakie postawił sobie w rozprawie. Analiza treści rozprawy świadczy, iż przyjęcie podejścia interdyscyplinarnego nie jest – jak to się często zdarza – deklaracją bez pokrycia.

Pewien niedosyt powstaje po lekturze rozdziałów kończących rozprawę – w tym szczególnie krytycznemu myśleniu. Odnoszę wrażenie, że został tutaj przedstawiony pewien szkic, zarys problematyki, która zostanie rozwinięta w kolejnych pracach J. Moroza.

Uważna lektura monografii prowokuje do zadania pytania o sposób uprawiania współczesnej pedagogiki – w tym szczególnie dydaktyki. Zaslugą Autora jest to, iż konsekwentnie rezygnuje z „metodycznego podejścia” nakazującego poszukiwanie skutecznych metod realizacji narzuconych, przyjmowanych bezrefleksyjnie celów kształcenia. Habilitantowi daleka jest wizja pedagogiki „technologicznej”. Niemniej nadal otwarte pozostaje pytanie o sposób tworzenia wiedzy pedagogicznej – jak tworzyć wiedzę refleksyjną, „społecznie zdrową”, taką którą można wykorzystać w rozwiązywaniu realnych problemów społecznych? Nie jestem przekonany, iż rolę pedagogów można zredukować do „aplikowania” rozwiązań wypracowanych przez filozofów, psychologów kognitywnych itp.

Habilitant podejmuje kardynalne kwestie dla pedagogicznego myślenia i działania – w tym na przykład pytanie o umysł i rolę języka i komunikacji w procesie myślenia. Jednak, jak sądzę, nie wystarczy tutaj zwykła „aplikacja” języka. Konieczny jest zabieg translacji, włączenia go w proces, specyficznego dla pedagogiki, formułowania problemów badawczych.

Mam pewne wątpliwości odnośnie do tytułu rozprawy. Jest on trochę „na wyrost”. Problem polega na tym, iż w ramach konstruktywizmu powstało wiele teorii uczenia się (Illeris 2009). Koncepcja wyprowadzona z założeń konstruktywizmu radykalnego jest jedną z wielu możliwych do przyjęcia. Niepokój budzi też koncentracja Habilitanta na uczeniu się. Nie jest to domena pedagogów. Perspektywa proponowana przez psychologię kognitywną jest jedną z wielu istniejących. Prowadząc pedagogiczny namysł nad kształceniem – na różnych szczeblach edukacji – trzeba mieć na uwadze mnogość teorii uczenia się. Jednocześnie warto zastanowić się nad konsekwencjami, jakie niesie za sobą przesunięcie akcentu zainteresowań pedagogów z kształcenia na uczenie się. Na ile zubaża to dyskursy współczesnej dydaktyki?

Reasumując, recenzowaną monografię wskazaną przez Kandydata jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, oceniam jako oryginalne i wartościowe opracowanie naukowe. O jego oryginalności naukowej, a w

rezultacie – znacznym wkładzie twórczym Habilitantka w rozwój dyscypliny naukowej pedagogika – przesądza w mojej opinii - przyjęty w rozprawie sposób ujęcia problematyki uczenia się.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych Kandydata

Dorobek naukowy Habilitanta jest znaczący w sensie ilościowym jak i wartości merytorycznej tekstów opublikowanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora.

W skład wspomnianych osiągnięć wchodzi:

1. Oprócz rozprawy habilitacyjnej monografia podoktorska pt. *Dyskusja z relatywizmem prawdy w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013
2. 10 rozdziałów w pracach zbiorowych (w tym cztery autorskie teksty)
3. 18 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych (Pedagogika Szkoły Wyższej; Kwartalnik Pedagogiczny; Kultura i Edukacja; Parezja; Power & Education). W większości są to autorskie teksty.

Bibliometryczne wskaźniki tego dorobku przedstawiają się następująco: 577 punktów MNiSW/MEiN; indeks cytowań 65, IH 4 (Google Scholar); 3 cytowania; IH 1 (Baza Web of Science); 6 cytowań, IH 2 w bazie Scopus. Dane te świadczą o relatywnie dobrej rozpoznawalności i prestiżu Habilitanta w środowisku naukowym – w tym także międzynarodowym.

Dotychczasowa aktywność naukowa Pana Doktora Jacka Moroza odnosi się do obszarów znajdujących się na pograniczach i przecięciach wielu dyscyplin naukowych – filozofii, psychologii, socjologii oraz pedagogiki (w tym dydaktyki oraz pedagogiki szkoły wyższej). Analizując jego teksty odnosi się wrażenie, iż stara się realizować program uprawiania nauki „ponad granicami” wąskich dyscyplin akademickich. W dużym stopniu jest to podejście transdyscyplinarne wpisujące się ideę nauki określanej jako *mode 2 science* (Nowotny, Scott, and Gibbons 2003). Większość jego publikacji jest owocem pracy w zespołach badawczych.

Jako przykład może tu służyć projekt „Subsumpcje edukacji” – nowatorskie przedsięwzięcie naukowe realizowane wspólnie z Maksymilianem Chutorańskim i Oskarem Szwabowskim. W ramach tego projektu, powstało kilka prac. Wśród nich monografia pt. „Subsumpcje edukacji” (red. M. Chutorański, J. Moroz, O. Szwabowski, Wydawnictwo

Naukowe Katedra, Gdańsk 2017) oraz kilka artykułów. Wśród nich na szczególną uwagę zasługuje autorski tekst pt. *Knowledge and reality as educational tools of Violence* opublikowany w czasopiśmie „Power & Education” (2015, vol. 7(1)). J. Moroz przedstawił tutaj argumenty na rzecz tezy, iż jednym z warunków zmiany edukacyjnej jest nowe podejście do sposobu traktowania wiedzy.

Inne zespołowe projekty badawcze (w trakcie realizacji lub w przygotowaniu) to - „Konstrukcje patriotyzmu w kulturze szkoły oraz Myślenie krytyczne w dydaktyce konstruktywistycznej”

Podobnie zespołowy charakter miał projekt „*Antyrelatywizm w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*” Były to prace zapoczątkowane jeszcze w trakcie studiów doktoranckich. Po obronie pracy doktorskiej Habilitant kontynuował badania tej problematyki.

Ich owocem było szereg wartościowych publikacji – Wśród nich

1. Monografia podoktorska - *Dyskusja z relatywizmem prawdy w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*,
2. Opracowanie pt. *Teoria sądów w lwowskiej szkole filozoficznej. Antologia*, red.: S. Ivanyk, H. Bożek, O. Honcharenko, R. Kur, J. Moroz, (Wydawnictwo Lwowskiego Towarzystwa Filozoficznego im. K. Twardowskiego, Kamieniec Podolski 2018)
3. Kilka autorskich artykułów – wśród nich takie teksty jak *Relatywizm. Pojęcie, rodzaje, podstawowe problemy*, („Filozoficzne Problemy Edukacji”, vol. 1 (2018); *Życie z pasją. Kazimierz Twardowski - filozof, nauczyciel, mistrz*, „Refleksje”, 1/2015; *Czy Alfred Tarski jest relatywistą aletycznym?* „Analiza i Egzystencja”, nr 23 (2013).

Generalnie w autorskich tekstach przejawia się kilka wątków. Pierwszym z nich jest wątek metodologiczny - w tym szczególnie zagadnienie filozoficznych podstaw fenomenografii: W tym nurcie mieszczą się dwa teksty: *Questioning the Phenomenological Foundations of Marton's Research Approach*, „Przegląd Badań Edukacyjnych”, 2021 oraz - *Fenomenografia jako metoda badania treści świadomościowych*, „Pedagogika Szkoły Wyższej”, nr 1, 2013.

Drugi obszar zainteresowań badawczych Habilitanta stanowią pogranicza filozofii polityki oraz edukacji Autorskie teksty z tego obszaru to - *Uniwersytet – między ideą nauki a neoliberalną ideologią*, „Pedagogika Szkoły Wyższej”, nr 2/2017 oraz *Władza jako problem edukacyjny*, w: „Dyskursy władzy”, red. J. Świrko-Pilipczuk, D. Gruntkowska, J. Moroz, O. Szwabowski, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2017

Interesujące są również prace podejmujące kwestie epistemologii pedagogiki. Jako przykład warto przytoczyć następujące artykuły: Czy prawda powinna stanowić istotną wartość dla naukowców? „Pedagogika Szkoły Wyższej”, 1/2015; Czy relatywista może być parezjastą?, „Parezja”, nr 1, 2014, oraz Jaka koncepcja wiedzy „potrzebna” jest pedagogice?, „Kwartalnik Pedagogiczny”, nr 2 (228), 2013.

W przywołanych wyżej tekstach zwraca uwagę bardzo dojrzały warsztat naukowy. Autor nie unika krytycznej analizy przywoływanych tekstów. Są one każdorazowo bardzo wnikliwe i rzetelne. Trzeba również podkreślić, iż mimo swoich filozoficznych zainteresowań, Habilitant nie traci z pola widzenia pedagogicznego kontekstu prowadzonych rozważań.

Nie mam wątpliwości co do wartości osiągnięć naukowo – badawczych Habilitanta. Jego dotychczasowy dorobek tworzą teksty powstałe w wyniku stale rozwijanych i pogłębionych studiów i badań problematyki ważnej dla uprawiania współczesnej pedagogiki. Pan Dr. J. Moroz konsekwentnie rozwija, zapoczątkowane przez lata, wątki swoich zainteresowań. Jego prace wyróżnia intuicja w podejmowaniu kwestii, które są nowe a jednocześnie istotne dla naukowego uprawiania pedagogiki. Godne podkreślenia jest również przyjęcie założenia o konieczności prowadzenia badań zespołowych w perspektywie transdyscyplinarnej.

W tym miejscu warto dodać, że o dotychczasowe osiągnięcia Habilitanta miały swoje odzwierciedlenie w takich faktach jak na przykład:

- założenie w 2018 roku, wraz z Tomaszem Lesiem i Oskarem Szwabowskim, wydawanego na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie czasopisma „Filozoficzne Problemy Edukacji” Dr J. Moroz pełni tam funkcję zastępcy redaktora naczelnego;
- czynne uczestnictwo w cyklicznych naukowych spotkaniach i pracach w ramach Letniej Szkoły Młodych Pedagogów im. Prof. Marii Dudzikowej;
- pełnienie funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim;
- występowanie w roli recenzenta w czasopismach *Analiza i Egzystencja*, *Journal of Academic Ethics*, *Kwartalnik Pedagogiczny*, *Pedagogika Christiana*;
- członkostwo w Radzie Naukowej czasopisma *Parezja*;
- pełnienie roli redaktora tematycznego w czasopiśmie *Jakościowe Badania Pedagogiczne*.

Oceniając osiągnięcia naukowe Kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego należy mieć na uwadze pytanie – w jakim stopniu wiążą się one z aktywnością realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji

kultury, w szczególności zagranicznej? Z danych przedstawionych w dokumentacji wynika, iż wymóg ten został spełniony. Praca naukowa Habilitanta przebiega w ścisłej i owocnej współpracy z wieloma instytucjami. Jako przykłady można podać:

- kilkuletnią współpracę z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej owocem były wnioski grantowe, założenie czasopisma naukowego, wizyty studyjne (itp.).
- Współpracę z instytucjami naukowymi na Ukrainie. W jej ramach powołano Lwowskie Towarzystwo Filozoficzne im. Kazimierza Twardowskiego (Львівське філософське товариство ім. Казимежа Твардовського); owocem tej współpracy jest opracowanie antologii pt. *Teoria sądów w lwowskiej szkole filozoficznej* oraz członkostwo w Komitecie Programowym cyklicznej Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Філософія в Сучасному Світі” (2020 -2022)
- Współrealizację projektu badawczego *Subsumcje edukacji*. Był on realizowany w zespołach, w których uczestniczyli badacze z kilku ośrodków naukowych (Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu).

W podsumowaniu jednoznacznie stwierdzam, że cały tzw. pozostały dorobek naukowy Habilitanta jest merytorycznie (oraz ilościowo) na tyle ważący, że daje podstawy o sądu o dobrym opanowaniu warsztatu naukowego. W przyszłości umożliwi to samodzielne prowadzenie badań w dyscyplinie pedagogika, udział w międzynarodowych projektach badawczych oraz kierowanie takimi projektami. Zdobyte kompetencje naukowe pozwalają także na podejmowanie zadania oceny dorobku naukowego innych osób.

Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego oraz popularyzującego naukę

Dorobek Habilitanta w sferze dydaktycznej, organizacyjnej oraz popularyzacji nauki jest bogaty. W każdej z wymienionych wyżej sfer działalność jest realizowana w wielu formach.

Jako nauczyciel akademicki Pan Dr J. Moroz prowadził zajęcia dydaktyczne z przedmiotów zgodnych z jego specjalizacją naukową. Były nimi - dydaktyka, dydaktyka ogólna, podstawy dydaktyki, filozofia z etyką, współczesne nurty filozofii, koncepcje kształcenia

całozyciowego, kultura myślenia i argumentacji, dydaktyka kształcenia akademickiego (studia III st.), seminarium dyplomowe (był promotorem 34 prac licencjackich).

Dorobek Habilitantka w dziedzinie organizacyjnej jest również bogaty. Obejmuje on działalność na rzecz animacji życia naukowego w macierzystej uczelni oraz poza nią.

Dr J. Moroz był członkiem komitetów organizacyjnych, programowych i naukowych kilku konferencji naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Pełnił funkcję koordynatora do spraw wymiany studentów w Instytucie Pedagogiki US (2016-2018). Był sekretarzem Rady Naukowej Instytutu Pedagogiki US (2020-2021); jest członkiem Zespołu Samokształceniowego Doktorów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN. Jest również opiekunem *Koła Naukowego Dydaktyki Ogólnej*. Od 2021 roku jest członkiem Uczelnianej Komisji Wyborczej Uniwersytetu Szczecińskiego.

Osiągnięcia w działalności organizacyjnej Habilitanta znajdują uznanie w oczach władz uczelni. Jest on laureatem Nagrody Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego za osiągnięcia organizacyjne (2014)

Działalność w sferze popularyzacji nauki przebiegała – jak dotąd – dwutorowo. Pierwszy nurt tworzyła nowatorska inicjatywa powołania „Forum Rozmów o Nowych Teoriach” (FRONT). W ramach tego projektu zorganizowano wiele spotkań adresowanych do szerokiego grona odbiorców: studentów, doktorantów, nauczycieli akademickich a także wszystkich zainteresowanych teorią i praktyką edukacyjną. Drugi nurt popularyzacji nauki był realizowany w ramach współpracy ze Szczecińskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego.

Reasumując, jednoznacznie pozytywnie oceniam dorobek Kandydata w sferze działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzacji nauki oraz współpracy z podmiotami otoczenia społecznego.

Wniosek końcowy

Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r) ustanowiło kryteria brane pod uwagę przy ocenie dorobku kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego (art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy). Nakazują one by w recenzji udzielić odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy dorobek naukowy kandydata stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny? **Szczegółowa analiza treści monografii wskazanej przez Habilitanta jako główne osiągnięcie naukowo-badawcze oraz całokształtu dorobku naukowego daje podstawy do jednoznacznego sądu, iż osiągnięcia Kandydata spełniają to kryterium.**
2. Czy spełnione jest kryterium istotnej aktywności naukowej albo artystycznej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej? **Pan Dr Jacek Moroz spełnia to kryterium.**

W tej sytuacji jednoznacznie stwierdzam, że wskazane w recenzji przesłanki w pełni uzasadniają sformułowanie wniosku o nadanie Panu Doktorowi Jackowi Morozowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika. Przemawia za tym pozytywna ocena kwalifikacji naukowych Kandydata dokonana na podstawie analizy całokształtu dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej.

Cytowane teksty

Illeris, Knud, ed. 2009. *Contemporary Theories of Learning*. London and New York: Routledge.

Nowotny, Helga, Peter Scott, and M. Gibbons. 2003. "Mode 2 Revisited: The New Production of Knowledge." *Minerva* 41:179–94. doi: 10.1023/A:1025505528250.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jacek Moroz', is centered on the page. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.